

A következetlenség leleplezése

Vannak álláspontok, amelyek nem rosszindulatból születnek, nem támadnak senkit, mégis önmagukba záródó ellentmondást hordoznak. A modern ember egyik kedvelt menedéke ilyen gondolat, hogy Jézus történelmi személy volt, de a csodák és a feltámadás nem történtek meg.

Ez a mondat első hallásra semlegesnek tűnik. Nem sérti a vallást, nem bántja a hívőt, nem provokál. Csak éppen nem állja ki a történelmi vizsgálatot.

Ez a leleplező írás nem emberek ellen szól, hanem egy következetlen gondolkodási reflex ellen, amely inkább a modern világkép kényelméből, semmint a történelmi adatokból táplálkozik.

1. A források egysége: nem lehet kettévágni azt, ami egységben született

Az evangéliumok nem két külön könyv: az egyik Jézus életéről, a másik a csodákról. A kettő egy szöveg, egy szerzői szándék, egy hagyomány. Aki azt mondja, hogy Jézus élt, de a csodák nem voltak, az valójában azt mondja: a szerzők igazat mondanak, amikor Jézusról, mint tanítóról írnak, de hazudnak, amikor a csodákról írnak. Ez nem történelmi módszer. Ez előfeltevés (hipotézis): a csodák nem történhetnek meg, tehát nem is történtek meg.

Ha valaki előre kiköti, hogy csodák nem létezhetnek, annak semmilyen szemtanúi sokaság nem lesz elég. Aki viszont nyitott a történelmi tanúbizonyságra, az látja:

a szemtanúk sokasága és az életükkel pecsételt tanúságtételük a legerősebb bizonyíték, amit az ókor ránk hagyhatott.

(Sokan azzal is érvelnek, hogy „tudományosan nem bizonyított”. Csakhogy a megtörtént dolgok nem olyanok, amelyeket tudományosan bizonyítani lehetne vagy kellene. A történelem nem laboratóriumi kísérlet, és az igazság nem csak az lehet, ami tudományosan bizonyítható — ez egy modern tévedés. Egy szemléltető példa erre: Én tegnap kávét ittam, ami tudományosan nem bizonyítható, de annak ellenére, hogy tudományosan nem bizonyítható mégis igaz.)

2. A korai szövegek tanúsága: a szemtanúk még éltek

Az evangéliumok és Pál levelei olyan korban születtek, amikor: a szemtanúk még éltek, a közösségekben voltak olyanok, akik látták az eseményeket, az ellenségek is jelen voltak. Ha a csodák nem történtek volna meg, akkor a legelső keresztény közösségek szétesnek, mert a szemtanúk tiltakoznak. De nem tiltakoztak.

3. Ellenséges közegben nincs cáfolat – ez történeti anomália

A kereszténység: a zsidó vallási vezetőknek fenyegetés volt, a római hatalomnak gyanús mozgalom, a görög filozófusoknak nevetségesnek tűnhetett. Ha a csodák és a feltámadás kitaláció lett volna, akkor lennének: pamfletek, ellen-evangéliumok, hivatalos cáfolatok. De nincsenek, pedig az ellenséges tábor mindent megtett, amit csak tudott – keresztényüldözés. Ezt a legegyszerűbb és leghatásosabb formát miért nem alkalmazták? Ez történeti szempontból rendkívül furcsa, ha a csodák nem történtek meg, vagy ha tagadni lehetett volna ezeket.

Az a tény, hogy a mozgalom pont a Jeruzsálemi közösségben, a szemtanúk és az ellenfelek szeme láttára indult robbanásszerű fejlődésnek, valóban azt jelzi, hogy az ellenfelek nem tudtak olyan tényt felmutatni, ami az egészet csírájában elfojtotta volna, mint hazugságot (egyet sem).

4. Tömegek előtt történt csodák – mégisincs tiltakozás

A kenyérszaporítás, a gyógyítások, a jeruzsálemi események: tömegek előtt történtek, sok szemtanúval, sok ellenséggel. Ha nem történtek volna meg, akkor a legelső keresztény prédikációk azonnal összeomlanak. De nem omlottak össze. (A farizeusok is rögtön kihasználták volna ezeket.)

5. Az apostolok (és sok követő) mártírhalála: nem magyarázható fanatizmussal vagy tébollyal

A modern ember néha megpróbálja úgy elhárítani az apostolok mártírhalálának súlyát, hogy azt mondja: „Biztos csak fanatikusak voltak.” Ez azonban történetileg tarthatatlan. Az apostoli levelekből világosan látszik: ezek az emberek józanul gondolkodtak, erkölcsi felelősséggel írtak, higgadtan érveltek, nem mutatnak szélsőséges, irracionális mintázatot, nem beszélnek gyűlölettel, nem uszítanak, nem radikalizálnak. Az írásaik: fegyelmezettek, logikusak, belső koherenciát mutatnak, tele vannak önvizsgálattal, és semmi jel nem utal arra, hogy bármelyikük pszichológiai értelemben szélsőséges lett volna. Ezért az apostolok halála nem magyarázható olyan kategóriákkal, mint: vallási téboly, ideológiai fanatizmus, szélsőséges önfeláldozás. A terrorista csoportok — amelyek súlyos károkat és emberi szenvedést okoznak — gyakran szélsőséges ideológiák, gyűlölet és radikalizáció mentén működnek.

Az apostolok viszont sem gondolkodásukban, sem írásaikban nem mutatnak ilyen mintázatot. Ezért a mártírhaláluk nem magyarázható olyan pszichológiai kategóriákkal, amelyek a szélsőséges csoportokra jellemzőek. A leleplezés ötödik pontja tehát így szól: Az apostolok józan emberek voltak. A mártírhaláluk nem magyarázható fanatizmussal.

Ezért a modern álláspont nem tudja megmagyarázni, miért haltak meg olyan eseményekért, amelyeket állítólag ők maguk találtak ki.

6. Az „eltúlozták” vagy „hozzáköltötték” kritikája

Az „eltúlozták” vagy „hozzáköltötték” kritika sem tartható olyan események esetében, mint a fényes nappali sötétség és a templom kárpitjának megrepedése Jézus halálakor. Ezek nem olyan jelenségek, amelyeket legendaként hozzá lehetne írni. Az egyik egy városszerte érzékelhető kozmikus sötétség volt, amelyet mindenki látott. (Római és görög történészek Thallosz és Phlegón elveszett munkáira hivatkozva említik, hogy a pogány világ is felfigyelt erre a különös, napfogyatkozáshoz hasonló jelenségre.)

A másik pedig a zsidó templom legszentebb részének fizikai sérülése, a kárpit kettéhasadása. Ha ez egy koholt, kitalált mese lett volna, a rabbinikus hagyomány vagy a keresztényellenes polemikák legfőbb fegyvere lett volna kijelenteni: „A kárpit teljes épségben állt egészen i. u. 70-ig, a rómaiak rombolásáig.” De ilyen állítás sehol sem bukkant fel.

Két külön helyszín, két külön közösség, két eltérő típusú esemény — egyik sem születhet „túlzásból” vagy „színezésből”. Ha ezek nem történtek volna meg, akkor az ellenséges vallási vezetők azonnal cáfolták volna, mert ezek az események szinte perdöntő erejűek. De megtörténtek, mert nem született cáfolat.

Ugyanez igaz Jézus eltűnt holttestére is a katonákkal őrzött sírból. A zsidó szánhedrin (vallási vezetők csoportja) sem tudta megmagyarázni a történeteket, és nem tudta felmutatni a holttestet sem. Mondhatjuk persze, hogy minden tanítvány hazudott és a szánhedrin is hazudott, de ez nem logikus.

7. A „csak legenda” álláspont valójában vádat emel a korai keresztények ellen

Aki azt mondja: „Jézus élt, de a csodák kitalációk, legendák.” Az valójában azt mondja: a tanítványok hazudtak, a közösségek tudatosan terjesztettek hamis történeteket, a mozgalom alapja egy szándékos megtévesztés volt (ami lehet Isten elleni is). Ez nem semleges álláspont. Ez vád — csak nem merik így kimondani, illetve tudatosítani. Különösen ellentmondó ez János evangéliuma 18:37–38 szavaival szemben, ahol Jézus ezt mondja Pilátusnak:

„Én azért születtem és azért jöttem a világba, hogy tanúságot tegyek az igazságról.”
Pilátus válasza: „Mi az igazság?”

Zárszó: A modern reflex nem történeti álláspont, hanem világnézeti szűrés.

Ez a leleplezés, nem emberek ellen szól. Csak egy következetlen gondolkodási mintát leplez le. A történelmi dokumentumok alapján: vagy elfogadjuk, vagy elutasítjuk, vagy beismerjük, **hogya a szétválasztás nem történelmi tény, hanem világnézeti választás.**

A „Jézus élt, de a csodák legendák” álláspont tehát nem semleges, nem tudományos és nem is igazán történelmi. Hanem inkább egy világnézeti szűrő, amely kényelmesen kettévágja a forrásokat. Aki valóban nyitott a történelmi adatokra, annak előbb-utóbb szembe kell néznie ezzel a választással. Gondoljuk bele, ha a csodák tényleg megtörténtek, akkor nehéz lett volna ennél jobb és részletesebb „bizonyságot” hagyni az utókornak, mint amit az evangéliumok és az apostoli hagyomány tartalmaz.

Megjegyzés:

Ebben a cikkben szándékosan csak néhány problémára szorítkoztam, de sokkal több is fellelhető. Persze a csodák nem olyan típusú események, amelyeket a római vagy zsidó történetírók részletesen dokumentáltak volna, de az tény, hogy Jézust több független, nem keresztény forrás is megemlíti (Tacitus, Suetonius, Plinius, Josephus stb.). Ezek a szerzők ellenséges vagy semleges hangnemben írnak, ezért különösen értékes tanúk: megerősítik Jézus létezését, kivégzését és a mozgalom terjedését, ami cáfolja azt az állítást, hogy csak keresztények beszéltek róla.

Kiegészítés:

A leggyakoribb szkeptikus érvek miért nem állják meg a helyüket

1. Túlzott következtetések: A szerző többször is azt állítja, hogy "nincs cáfolat", "nincs ellen-evangélium", "nem született tiltakozás". Ez a hallgatásból való érvelés (argumentum e silentio) csapdája. Az ókorból rengeteg irat elveszett.

Valóban sok irat elveszett az ókorból. Csakhogy az állítás mégsem igaz, mert a cikk nem csak azt állítja, hogy 'nincsenek ilyen iratok', hanem elsősorban azt, hogy ha lettek volna ellenérvek, amelyek rámutattak volna a hazugságokra, a vallási vezetők azonnal kihasználták volna azokat, ami a kereszténység szétesését eredményezte volna.

Másik dolog, hogy a rabbinikus hagyomány aránylag konzisztens, de még abban sem találunk valódi cáfolatokat a mai napig. Ez nem csak hallgatás, hanem feltűnő hiány.

2. A csodák természetének figyelmen kívül hagyása, ami episztemológiai (ismeretelméleti) problémát vet fel, nem csak történelmit. Még ha sok tanú is van, egy rendkívüli állítás rendkívüli bizonyítékot igényel, amit a szöveg nem kezel.

A felvetés igaz, mégis hogyan lehetett volna akkoriban másként bizonyítani? Az egyetlen lehetőség a sok tanú volt – és ez nagyon sok esetben rendelkezésre is állt. A cikk célja nem az, hogy minden csodát vagy magát a feltámadást is igazolja – ez nem is lehetséges egy ilyen cikkben. Ez itt egy határvonal a cikkben, amit következetesen igyekszik betartani. Csak azt mutatja meg, hogy a legtöbb csodát

nem lehet pusztán legenda címszóval lesöpörni az asztalról, pont az előző pontban kifejtettek miatt.

A cikk nem azt állítja, hogy ezzel minden kétely el van oszlatva. Azt mutatja, hogy a „csak legenda” magyarázat nem elég erős ezekkel az adatokkal szemben. Nem elég annyit mondani, hogy „csoda nem történhet” – ezt bizonyítani kellene, nem pedig előfeltevésként kezelni.

A csodákat ugyanis értelmezhetjük olyan jelenségeknek is, amelyeket a jelenlegi tudomány még nem ismer, vagy még nem tud megmagyarázni. Ahogy a tudás és a tudatosság növekszik, egyre kevesebb dolgot tartunk „csodának”. Jézus egy sokkal magasabb szintről jött le ide – azt a világot pedig még nem ismerjük.

3. A pszichológiai érvek túlzott leegyszerűsítése: "Az apostolok írásai nem mutatnak szélsőséges mintázatot" – ez egy erős szubjektív megítélés. Az, hogy valaki józanul és logikusan ír, nem zárja ki, hogy tévedjen vagy hogy egy erős meggyőződésért, akár tévesen is, feláldozza az életét. A történelem tele van józan, intelligens emberekkel, akik meggyőződésükért haltak meg anélkül, hogy igazuk lett volna.

A cikk azt állítja, hogy a tanítványok őszintén hittek abban, amit átéltek – és ez nem fanatizmus volt. A történelemben voltak mások is, akik valamiben hittek, és életüket adták érte. Általában azonban ők a történelem nagy tiszteletben álló alakjai, hősei. Viszont ismerjük el, hogy más esetekben igen ritka volt a megszállottság és a józanság párosulása.

A cikk nem csak arról szól, hogy 'igaz vagy hamis nézetekért' haltak meg, hanem arról, hogy józan emberek voltak, akik mégis készek voltak életüket feláldozni annak hatására, amit átéltek. Ez a kombináció (józan ész + életük feláldozása saját állítólagos élményeikért) rendkívül ritka, és nehezen magyarázható pusztán pszichológiai úton.

4. A kognitív disszonancia és a legenda fejlődésének figyelmen kívül hagyása: A cikk teljesen elveti annak a lehetőségét, hogy a csodák pszichológiai magyarázattal bírjanak, hogy a történetek az évtizedek során felnagyíthatóak. A vallástörténet számos példát ismer erre.

Általánosságban ilyesmi elmondható, de ebben az estében teljesen másról van szó. A keresztény iratok nagy része még akkor született, amikor a szemtanúk még éltek – a levelek és az evangéliumok aránylag rövid időn belül keletkeztek, és utána szinte semmit nem változtak tartalmilag. (Nem évtizedek vagy évszázadok alatt alakult ki egy csodahagyomány.)

Így az a kritika, hogy később felnagyítottak dolgokat, ebben az esetben téves és irreleváns.

(Egyébként ezzel a cikk 6. pontja is foglalkozott, kritikus gondolkozással vizsgálva perdöntő eseményeket.)

5. A "hazugság" vádjának sarkítása: A szerző azt állítja, hogy aki elutasítja a csodákat, az a tanítványokat "hazugsággal" és "szándékos megtévesztéssel" vádolja. Ez egy gyakori érvelési hiba (hamis dilemma). Lehet, hogy a tanítványok őszintén hittek valamiben, ami mégsem történt meg a szó szoros fizikai értelmében.

A korai keresztényeknél a hit még csak alakulóban volt. Azért hittek, mert átérték és látták. Ez jellemezte a korai keresztényeket: nem valamilyen dogmatikus vallásos ideológia vezérelte őket, hanem a tapasztalat, az átélés és a Szent Szellem.

Tehát az, hogy őszintén hittek valamiben, ami mégsem történt meg, éppenhogy nem a korai keresztényekre volt jellemző, hiszen maguk is sok csodát tettek. Ha ezek nem történtek meg, akkor nem egyszerű tévedésről, hanem tömeges, alapvető érzékszalódásról vagy kollektív önámításról kellene beszélni – ráadásul ellenséges közegben, ahol ezt azonnal le lehetett volna leplezni.

Ebből talán jól látható, hogy a szkeptikus ellenvetések gyakran csak tipikus skatulyákat és címkéket használnak. Ezek a szakkifejezések és kategóriák első ránézésre nagyon tudományosnak és objektívnek tűnnek. Éppen ezért láttam jónak, ezzel is foglalkozni ebben a cikkben. A cikk csak annyit mond a szkeptikusoknak, hogy tudományosan nem cáfolhatók az események, történelmileg sem, szemtanúk véleményeivel sem, emberi pszichológiával (viselkedésmintákkal) sem, logikailag sem. Nem lehet ezek mögé bújni, ahogy ezt sokan teszik, ha objektívek akarnak maradni. Viszont túl sok érv van arra, hogy mindezt ne lehessen kitalációval, vagy egy vallási legendával azonosítani.

Kapcsolódó cikkek:

[Gödel: Isten szükségszerű létezésének bizonyítása](#)

[A kvantumfizika és a hermetika kapcsolata](#)

[A templom hermetikus értelme](#)